

ליקוטים נפלאים פרשת יתרו

"ויחד יתרו" (יה, ט)

פירוש שמח, ויש מפרשים לשון חידודין (רש"י) ויש מפרשים שיתרו חשב שבא למדבר לחיות חיי צער וייסורים כדי להקריב את עצמו לקבלת התורה, ועכשיו כשבא במדבר וראה שיש להם כל טוב, זהו ויחד שהצטער שלא מקבל את התורה ביסורים, כי חז"ל אומרים אחד בצער ממאה בריוח, פירוש שנותנים שכר למצוה אחת בצער יותר ממאה מצוות שעושה בריוח.

"ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד

מצרים" (יה, י)

גנאי הוא למשה ולשישים ריבוא שלא אמרו ברוך, עד שבא יתרו ואמר ברוך ה' (סנהדרין צד). וכלום שירת משה ובני ישראל על הים היו דברי שבח והודיה פחותים מדברי יתרו? אלא יתרו חידש דבר בהבעת הכרת טובה לה'. בני ישראל אמרו שירה והודו לה' על הטוב והחסד שעשה עמהם, אבל יתרו בירך את ה' "אשר הציל אתכם", על החסדים אשר גמל ה' עם אחרים. ובזה היה יתרו ראשון. (הרה"ק ר' שלמה מרדומסק)

"עתה ידעתי" (יה, יא)

"מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר". רש"י. ישנם אנשים אשר שונאים את הצדיק כשחי ומוכיח אתם במעשיהם הרעים, ורק לאחר שמת לובשים אדרת שער ובוכים עליו באהבה ובכיה לומר כמה צדיק היה זה... וז"ש יתרו "מכירו הייתי לשעבר" שעד עכשיו לא הייתי מכיר בצדיקים רק הייתי אוהבם כשהמה היו בבחינת "לשעבר", שמתו כבר, "ועכשיו ביותר" שעכשיו כבר יהי מבין עליהם לשמוע מהם גם כשהם עדיין בחיים. (נחלי דבש דף יט)

"כי בדבר אשר זדו עליהם" (יה, יא)

הבעל שם טוב הקדוש אמר כי כל אדם נידון בשמים לפי פסק דינו שלו! שבשעה שהוא רואה לפעמים את חברו עושה מעשה רע, הריהו חורף את משפטו, וחושב שראוי חברו לעונש זה וזה, בעוד הוא שוכח כי הוא עצמו הרי עשה פעם כמעשה זה ובדבריו חרף את משפטו גם הוא. זהו שאמר הכתוב "כי בדבר אשר זדו עליהם" - העונש ניתן תמיד כפי שחרף אדם על עצמו. (פרדס יוסף)

"וכל העם ניצב עליך מן הבוקר עד הערב"

(יה, יד)

לכאורה מה היה חסר לבני ישראל במדבר, מזון היה להם ברווח, בגדים לא חסרו להם, שהרי שמתם לא בלטה, אם כן, על מה היו מריבים זה עם זה, אלא כך דרכה של מחלוקת, בעלי ריב מוצאים מקום למחלוקות אפילו במדבר. (לקט אמרים)

"וישמע יתרו" (יה, א)

"מקודם הי' שמו "יתר", ולכשנתגייר הוסיפו לו אות אחת על שמו". (רש"י). ויש לרמז, כי יתרו קרא עצמו בשם "יתר", דהיינו שהי' חושב עצמו שהוא כמיותר לגמרי, ואינו שוה כלום, ולכשנתגייר הוסיפו לו היות ו', כי שזה "יתרו", היינו היתר הוא שלו, שרק הוא עצמו חושב עצמו כמיותר מחמת ענותנותו, אבל באמת אינו מיותר כלל... (חידושי הרי"ם)

"וישמע יתרו" (יה, א)

מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (רש"י) קשה איפוא, לשם מה צריך היה לבא, והלא יכול היה להשאיר מאמין בביתו הוא? אלא מששמע כי אחרי התגלות נבואה כזו שהייתה בקריעת ים סוף, עדיין עוד היה מקום להסתר כזה, כך שיבוא עמלק וילחם מישראל - למד לקח מזה, כי מן ההכרח לקבל את התורה מפי רבי ולשקוד בלי הרף על עצמו, כדי שיוכל להתגבר על כוחות הרע המסנוורים את העינים. (בשם הר"ר בונם מפשיסחא)

"וישמע יתרו" (יה, א)

ברש"י בתחילת הפרשה, 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', וביארו צדיקים (רמתיים צופים) שהכוונה - איזו שמועה שמע יתרו שממנה הבין והרגיש שיש בכוחו להיות מבני ישראל, ושיוכל לעמוד בקיום כל התורה כולה ומצוותיה, אלא ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שאין חפץ הקב"ה בנצחון על היצר אלא כל רצונו הוא המלחמה בו, וכל יסוד היהדות הוא המלחמה התמידית עם היצר הרע, על כן אמר, אם זה עיקר התורה כולה, אף אני אוכל עמוד להיות נמנה כחלק מבני ישראל, להילחם עם יצרי, שאף אם אין בי כח לנצחו, מכל מקום יש בכוחי לעמוד בקשרי המלחמה.

"ושם האחד אליעזר" (יה, ד)

יש להביא יסוד גדול בדרכי החינוך הנלמד מפרשתן שהנה נאמר 'שם האחד גרשם וגו' ושם האחד אליעזר', ולכאורה היה צריך לומר 'ושם השני אליעזר', וכמו שאמרה תורה 'את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים', אלא, ש'כבש' אכן יש אחד ושני, אבל ה'בנים' צריכים להיות בעיני האב כל אחד ואחד כבן יחיד ומיוחד, דלכל אחד יש שליחות וערך בפני עצמו. (באר הפרשה)

"אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלוקים"

(יה, ה)

משה הוא מדור (בית) לשכינה, במקום שם משה חונה נעשה להר אלקים. ונתקדש ונתעלה להשראת השכינה. "האדם מכבד את מקומו" (תענית כא), והאדם מקדש את מקומו. (חתם סופר)

ליקוטים נפלאים פרשת יתרו

"אנכי ה' אלהיך" (ב, ב)

אמר הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיצ'וב - הנני אלהיך שלך ועשה עמי כחפצך, כי צדיק גוזר והקב"ה מקיים, הקב"ה גוזר והצדיק מבטל.

"לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא" (ב, ז)

אל תשא את שם ה' על דברים שהם שוא ושקר. אל תשים את תו הקודש על דברים שהם פסולים בהחלט, נראים כמצוות ואינם אלא עבירות חמורות. כי מעשה היצר להטעות את הבריות, לצייר לפניהם עבירות קשות כאילו הן מצוות נעלות. ולכן אמרו חז"ל (שבועות לט), שכל העולם נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה בסיני לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. שכן כל הפשעים החמורים וכל הרציחות והאכזריות הנוראות נעשו במסוה של אמת, צדק ויושר. (דודאי ראובן)

"זכור את יום השבת לקדשו" (ב, ח)

כתב הספורנו (כ-ח): היה תמיד זוכר את יום השבת בעסק בימי המעשה... לקדשו וכו', הזהיר שיסדר אדם עסקיו בימי המעשה באופן שיוכל להסיח דעתו מהם ביום השבת.

באור נפלא מאיר לנו הספורנו במצות "זכור את יום השבת לקדשו", שבכל עסק ועסק שהנך עוסק בו בימי החול, ראה והתבונן במהות המעשה ובעתידו שלא יהא מטרידך ביום השבת, ואם תראה שעסק זה יטרידך ואם תתעסק בו תהיה מוכרח להיות מוטרד ממנו ביום השבת - חדל ממנו ולך לעסק אחר.

כלומר, יום השבת הוא יהא הקובע לך באיזה עסק לעסוק, ולפי מנוחת או טרדת השבת תקבע אם תקבל את עסקך. ובדוק והתבונן: אם זה עסק שאינו גורם טרדה ליום השבת - עסוק בו, ואם גורם טרדה - חדל ממנו. ובה הנך מקיים "זכור את יום השבת לקדשו", שכבר בימי השבוע, השבת היא המובילה שלך בכל עסקיך, ורק לפי שמירת השבת הנך קובע את עסקיך. הרי שבזה שאתה זוכר את יום השבת לקדשו בכל ששת ימי המעשה. (אות ישראל)

"ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים" (ב, יח)

מה נעים לחיך פירוש הגאון מהר"ם שפירא זצ"ל (בהקדמתו לשו"ת אור המאיר) על הפסוק דכשהתבונן העם בעתידו וראה עצמו שה אחת בין שבעים זאבים, נרתע לאחוריו, וזהו ויעמוד העם מרחוק, ר"ל העם נעמד משתומם מחמת העתיד הרחוק אך ומשה נגש אל הערפל, הוא נגש אל העננים המתעתדים להקדיר שמשם של ישראל, וראה שגם שם יש התגלות אלקית. (דרשות מנחת יצחק עמ' לד)

"מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך... ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אלקים" (יח, יד-טו)

ויש להבין מה שאל יתרו וכי לא ראה שבאים למשה לדין, ואם שאלתו היתה מדוע יושב לבד, לא מובן תשובת משה "כי יבא" וגוי הרי לא ענה על השאלה. עוד יש להקשות איך דן משה לבדו הרי שנינו 'אל תהי דן יחידי'. ויש לומר על פי מה שכתב הש"ך דאם שני בעלי הדין באים יחד אל הדיין, הרי הם מקבלים עליהם מה שיפסוק דיין זה ומותר לדון יחידי. ובזה יש לבאר שזה אכן היתה שאילת יתרו, "מדוע אתה יושב לבדך" הרי אסור לדון יחידי, ועל זה השיב משה "כי יבא אלי העם לדרוש" וכיון שהם באים אלי יחד מותר לי לדון אותם. (כתנות אור)

"והיו נכונים ליום השלישי" (יט, יא)

לכאורה, לפי דקדוק הלשון היה צריך לכתוב "והיו נכונים", אלא, שאין זה רק ציווי, כי גם הבטחה. כי איך אפשר להיות מוכן לצאת לקבלת התורה, מי יאמר נכון אני, זך לבי? לכן נאמר "והיו נכונים", כלומר: הריני מבטיחך כי משיעשו מצידם מה שנצטוו יהיו מוכנים. (אדמו"ר ר' צבי מורגנשטרן מלומז)

"ויתיצבו בתחתית ההר" (יט, יז)

איתא בשבת פח. מלמד שכפה עליהם הר כגיגית ואמר אם תקבלו התורה מוטב ואם לאו, שם תהא קבורתכם. ויש לדייק למה אמר שם ולא פה? וי"ל כי אילולי התורה הקדושה אין זכות קיום לעולם כמו שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" ואם ח"ו בני ישראל לא יסכימו לקבל את התורה העולם חרב לכך נכתב "שם" הכוונה בכל מקום שהוא. (החפץ חיים)

"לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדותה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו ויאמר אליו ה' לך רד" (יט, כג-כד)

לפי רום מדרגתו היה משה רבנו סבור, כי מצוות השם-יתברך שלא לגשת אל ההר כבר עשתה את הגישה הזאת לבלתי אפשרית מן הטבע, ש לא יוכל העם לעלות, לפי שציווי ה' מהווה כעין מחיצת ברזל למנוע כל גישה אל ההר. לפיכך אמר השם-יתברך: "לך רד" - רד קימעה ממדרגתך הרמה אל מצבו של העם, או אז תווכח להבין שעדיין אין זה בבחינת "לא יוכל" ויש להזהירם שוב על כך. (קדושת לוי)